

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ Біологічний
КАФЕДРА Генетики та рослинних ресурсів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан біологічного факультету

Л.О. Омелянчик

(ініціали та прізвище)

(підпис)

М. Залозець

Україна

» червень 2022

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЛЯМИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
(назва навчальної дисципліни)
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів

(назва освітнього ступеня)

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності 051 Економіка, 073 Менеджмент, 076 Підприємництво, логістика та
біржова діяльність, 081 Право, 091 Біологія, 101 Екологія,
205 Лісове господарство
(шифр, назва спеціальності)

Укладачі: Бондар О. Г., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
цивільного права; Лях В. О., доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри
генетики та рослинних ресурсів; Волков В. П., доктор технічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики;
Переверзева А. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної
економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму; Полякова І. О.,
доктор сільськогосподарських наук, с.н.с., професор кафедри генетики та рослинних
ресурсів

(ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри генетики та
рослинних ресурсів

Протокол № 8 від "10" травня 2022 р.

Завідувач кафедри
генетики та рослинних ресурсів

(підпис)

В. О. Лях
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету біологічного

Протокол № 8 від "7" червня 2022 р.

Голова науково-методичної ради
біологічного факультету

(підпис)

Н.М. Притула
(ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально-методичним відділом

(підпис)

О.В. Шевченко
(ініціали, прізвище)

2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки 07 Управління та адміністрування 08 Право 09 Біологія 10 Природничі науки 20 Аграрні науки та <u>продовольство</u> (шифр і назва)	Кількість кредитів – 3	<i>Вибіркова</i>	
Спеціальність <u>051 Економіка, 073 Менеджмент, 076 Підприємництво, логістика та біржова діяльність, 081 Право, 091 Біологія, 101 Екологія, 205 Лісове господарство</u> (шифр і назва)	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		5-й	- й
	*Змістових модулів – 4	Лекції	
		18 год.	- год.
		Практичні	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 16	32 год.	- год.
		Самостійна робота	
		40 год.	- год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

1. Мета та основні завдання дисципліни

Мета курсу : підготовка висококваліфікованих фахівців (бакалаврів та магістрів) у сфері раціонального управління та землекористування, набуття практичних навичок й компетенцій, необхідних для аграрного сектору в Україні, формування та розвитку ринку землі на принципах ЄС та його регулювання.

Основні завдання курсу: ознайомити здобувачів із теоретичними та практичними аспектами управління землями сільськогосподарського призначення для сталого розвитку в контексті європейського досвіду; сформувати концептуальні основи раціонального землекористування; розробити стратегії управління землями сільськогосподарського призначення, що є сучасними трендами нового підходу у контексті політики управління ґрунтами.

Підготовка висококваліфікованих фахівців (бакалаврів) у сфері раціонального землекористування, набуття практичних навичок та компетенцій, необхідних для розвитку національного аграрного сектору, формуванню та розвитку ринку землі на принципах ЄС.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають

знати:

- основні теоретичні аспекти сучасних технологій екологічного землекористування як чинників сталого розвитку сільського господарства;
- нормативні та інституційні основи управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення в ЄС у контексті сталого розвитку;
 - європейські практики органічного господарювання як мегатрендів нового підходу у контексті розвитку сільськогосподарського виробництва;
 - підходи, методи та найкращі практики управління органічними речовинами ґрунту в сільському господарстві ЄС;
- агроекологічні прийоми запобігання деградації та забруднення ґрунтів та підвищення їх біорізноманіття;
- шляхи впровадження принципів органічного сільського господарства в Україні.

вміти:

- аналізувати технології екологічного сільського господарства у контексті теоретичних аспектів та європейського досвіду й оцінювати показники ефективності їх діяльності;
 - застосовувати знання на практиці з питань збереження й охорони природи та захисту біологічного різноманіття;
 - використовувати креативні підходи в сфері управління земельними ресурсами на основі новітніх технологій;
- застосовувати отримані знання та навички для вирішення практичних завдань у сфері правового регулювання раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у контексті європейської інтеграції України;
- розробляти стратегії управління землями сільськогосподарського призначення в Україні за принципами ЄС;
- застосовувати інноваційні підходи до управління об'єктами органічного сільськогосподарського виробництва із урахуванням цілей сталого розвитку.
 - виокремлювати новітні форми раціонального господарювання в ЄС як моделі розвитку в Україні;
 - розробляти проекти з управління землями сільськогосподарського призначення на основі командної роботи та презентувати їх результати за допомогою сучасних засобів інформаційно-комп'ютерних технологій та візуалізації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **інтегральних і загальних компетентностей:**

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у своїй професійній діяльності;
- здатність визначати та розв'язувати складні задачі і проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність працювати в команді;
- здатність розробляти та управляти проектами;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
- здатність відповідально ставитися до завдань та обов'язків;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення;
- прагнення до збереження навколишнього середовища

Спеціальні компетентності, яких мають досягти студенти за результатами засвоєння курсу, включають:

- здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень;

- здатність до професійної комунікації іноземною мовою;

- здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки;

- здатність застосовувати знання змісту правових інститутів внутрішнього законодавства України та права ЄС, спрямованих на забезпечення раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення

- здатність до критичного та системного аналізу правових норм і застосування набутих знань у професійній діяльності у сфері управління землями сільськогосподарського призначення;

- здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження;

- здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку;

- здатність формулювати професійні задачі та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси;

- здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання;

- здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень;

- здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері;

- здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально економічних систем;

- здатність планувати і розробляти проєкти у сфері міжнародної економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення;

- здатність обґрунтовувати та приймати управлінські рішення й спроможність забезпечувати їх результативність;

- здатність застосовувати поглиблені знання, теорії та принципи, засоби, інструменти реалізації зовнішньоекономічної політики в умовах міжнародного середовища;

- здатність ідентифікувати особливості функціонування міжнародних компаній з урахуванням кон'юнктури світових ринків, презентувати результати, підсумовувати та розробляти рекомендації, заходи з адаптації змін зовнішнього середовища.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни «Європейські практики в управлінні землями сільськогосподарського призначення» сприяє залученню знань, отриманих студентами в процесі вивчення таких курсів: «Земельне право», «Сталий розвиток сільського господарства», «Екоцентричний підхід в підприємстві», «Правове регулювання ринку землі», «Економіка і організація аграрної сфери», «Ресурсний менеджмент аграрних підприємств», «Основи використання земельних ресурсів», «Основи сталого розвитку», «Ґрунтознавство», «Фізіологія рослин», «Методи дослідження стану екосистем», «Ландшафтна екологія», «Економіка природокористування», «Природоохоронне законодавство та екологічне право»

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Законодавчі (нормативні) основи охорони та управління земель в ЄС.

Нормативні основи використання та охорони земель сільськогосподарського призначення в ЄС у контексті сталого розвитку. Європейська зелена угода, Спільна аграрна політика ЄС та інші програмні нормативні документи Євросоюзу в екологічній та аграрній сферах: основні підходи та перспективи для України. Публічне адміністрування у сфері використання та охорони земель: європейський та вітчизняний досвід. Інститути ЄС та їх співпраця з питань охорони земель: EEA, IEPF, EFI, ESSC. Правове регулювання охорони та відновлення земель в ЄС та Україні: порівняльний аналіз та визначення перспектив. Регламент використання генетично модифікованих організмів та продуктів, вироблених з них, у країнах ЄС та Україні.

Змістовий модуль 2. Стале управління сільськогосподарськими землями: найкращі практики ЄС

Управління ґрунтами в сталому сільському господарстві. Роль сільськогосподарських угідь у зміні клімату, безпечності харчових продуктів та сільськогосподарській промисловості. Стійке управління ґрунтами (SSM) як ключовий фактор для досягнення цілей сталого розвитку. Підвищення поінформованості громадськості про необхідність та планування стійкого управління ґрунтами (SSM). Методики оцінки земель сільськогосподарського призначення в ЄС: ключові показники. Деградація ґрунтів: причини та наслідки для країн ЄС та України.

Змістовий модуль 3. Органічне сільське господарство як практичний кейс та економічна модель

Запобігання деградації ґрунтів та підвищення їх біорізноманіття в країнах ЄС. Основи органічного захисту ґрунтів сільськогосподарського призначення в країнах ЄС: досвід для України. Досвід країн ЄС у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів. Європейські принципи та вимоги до системи органічного сільського господарства та виробництва продукції. Найкращі європейські та вітчизняні практики органічного господарювання: збереження ґрунтів та біологічного різноміття. Досвід країн ЄС у розвитку аквапоніки як тренду сучасного органічного сільського господарства.

Змістовий модуль 4. Розробка ефективної стратегії управління землями сільськогосподарського призначення відповідно до принципів ЄС

Захист біологічного різноманіття та боротьба з наслідками зміни клімату в країнах ЄС. Генетично модифіковані організми в органічній системі країн ЄС. «Розумне сільське господарство» (smart agriculture) як основа сталого управління ґрунтами SSM. Впровадження передових практики управління (Best Management Practices (BMPs), моніторинг прогресу показників із метою досягнення стійкості сільського господарства. Стратегічне планування в межах нової аграрної політики (CAP) на 2023-2027 рр. Загальна аграрна політика (CAP) – основа стійкого розвитку малого сільськогосподарського підприємства. Стратегія управління: алгоритм розробки, структура та оцінка ефективності.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	12	-	4	-	8	-	3	-	5	10	15
2	15	12	-	4	-	8	-	3	-	5	10	15
3	15	12	-	4	-	8	-	3	-	5	10	15
4	15	14	-	6	-	8	-	1	-	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	50	-	18	-	32	-	10	-	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30	-	-	-	-	-	-	30	-	20	20	40
Загалом	90	50	18	32	40	40	60	100				

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Нормативні основи використання та охорони земель сільськогосподарського призначення в ЄС у контексті сталого розвитку.	2	-
1	Публічне адміністрування у сфері використання та охорони земель: європейський та вітчизняний досвід.	2	-
2	Управління ґрунтами в сталому сільському господарстві.	2	-
2	Стійке управління ґрунтами (SSM) як ключовий фактор для досягнення цілей сталого розвитку.	2	-
3	Основи органічного захисту ґрунтів сільськогосподарського призначення в країнах ЄС: досвід для України.	2	-
3	Європейські принципи та вимоги до системи органічного сільського господарства та виробництва продукції.	2	-
4	«Розумне сільське господарство» (smart agriculture) як основа сталого управління ґрунтами SSM.	2	-
4	Стратегічне планування в межах нової аграрної політики (CAP) на 2023-2027 рр.	2	-
4	Стратегія управління: алгоритм розробки, структура та оцінка ефективності.	2	-
Разом		18	-

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.

1	2	3	4
1	Європейська зелена угода, Спільна аграрна політика ЄС та інші програмні нормативні документи Євросоюзу в екологічній та аграрній сферах: основні підходи та перспективи для України.	2	-
1	Інститути ЄС та їх співпраця з питань охорони земель: ЕЕА, ІЕРР, ЕФІ, ЕССС.	2	-
1	Правове регулювання охорони та відновлення земель в ЄС та Україні: порівняльний аналіз та визначення перспектив.	2	-
1	Регламент використання генетично модифікованих організмів та продуктів, вироблених з них, у країнах ЄС та Україні.	2	-
2	Роль сільськогосподарських угідь у зміні клімату, безпечності харчових продуктів та сільськогосподарській промисловості.	2	-
2	Підвищення поінформованості громадськості про необхідність та планування стійкого управління ґрунтами (SSM).	2	-
2	Методики оцінки земель сільськогосподарського призначення в ЄС: ключові показники.	2	-
2	Деградація ґрунтів: причини та наслідки для країн ЄС та України.	2	-
3	Запобігання деградації ґрунтів та підвищення їх біорізноманіття в країнах ЄС.	2	-
3	Досвід країн ЄС у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів.	2	-
3	Найкращі європейські та вітчизняні практики органічного господарювання: збереження ґрунтів та біологічного розмаїття.	2	-
3	Досвід країн ЄС у розвитку аквапоніки як тренду сучасного органічного сільського господарства.	2	-
4	Захист біологічного різноманіття та боротьба з наслідками зміни клімату в країнах ЄС.	2	-
4	Генетично модифіковані організми в органічній системі країн ЄС.	2	-
4	Впровадження передових практики управління (Best Management Practices (BMPs)), моніторинг прогресу показників із метою досягнення стійкості сільського господарства.	2	-
4	Загальна аграрна політика (CAP) – стійкий розвиток малого сільськогосподарського підприємства	2	-
Разом		32	-

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Опитування за навчальним матеріалом змістового модулю 1 (двічі)	Питання для підготовки: 1. Європейська зелена угода, Спільна аграрна політика ЄС та інші програмні нормативні документи Євросоюзу в екологічній та аграрній сферах: основні підходи та перспективи для України 2. Актуальні проблеми формування правових та інституційних засад охорони та відновлення земель в Україні у контексті її інтеграції до ЄС».	Повне розкриття одного питання оцінюється максимально у 2,5 бали. високий рівень – 2,0 бали; середній рівень: відповідь надано частково – 1,5 бали; низький рівень – 0,1 бали	5
	Виконання практичних завдань	Практичні завдання: 1. Рольова гра «Підготовка концепції програмного нормативного документа щодо охорони земель сільськогосподарського призначення». 2. Семінар-диспут «Європейський досвід у контролі та маркуванні генетично модифікованих організмів, харчових продуктів і кормів»	За кожне практичне завдання 5 балів. високий рівень: успішне виконання 100% обсягу завдань – максимальна кількість балів; середній рівень: успішне виконання 50% обсягу завдань – половина від максимальної кількості балів; низький рівень: успішне виконання менше 50% обсягу завдань	10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	4			15

2	Опитування за навчальним матеріалом змістового модулю 2 (двічі)	Питання для підготовки: 1. Роль сільськогосподарських угідь у зміні клімату, безпечності харчових продуктів та сільськогосподарській промисловості. 3. Деградація ґрунтів: причини та наслідки для країн ЄС та України.	Повне розкриття одного питання оцінюється максимально у 2,5 бали. високий рівень – 2,0 бали; середній рівень: відповідь надано частково – 1,5 бали; низький рівень – 0,1 бали	5
	Виконання практичних завдань	Практичні завдання: 1. Робота в групах «Сучасні техніки та технології автоматизованого планування SSM». 2. Практикум із розробки агротехнологічної документації	За кожне практичне завдання 5 балів. високий рівень: успішне виконання 100% обсягу завдань – максимальна кількість балів; середній рівень: успішне виконання 50% обсягу завдань – половина від максимальної кількості балів; низький рівень: успішне виконання менше 50% обсягу завдань.	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	4			15
3	Опитування за навчальним матеріалом змістового модулю 3 (двічі)	Питання для підготовки: 1. Запобігання деградації ґрунтів та підвищення їх біорізноманіття в країнах ЄС. 2. Досвід країн ЄС у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів	Повне розкриття одного питання оцінюється максимально у 2,5 бали. високий рівень – 2,0 бали; середній рівень: відповідь надано частково – 1,5 бали; низький рівень – 0,1 бали	5
	Виконання практичних завдань	Практичні завдання: 1. Робота в групах «Практики органічного господарювання на прикладі країн ЄС». 2. Семінар-диспут «Аналіз переваг та недоліків аквапонічних систем на прикладі господарств ЄС»	За кожне практичне завдання 5 балів. високий рівень: успішне виконання 100% обсягу завдань – максимальна кількість балів; середній рівень: успішне виконання 50% обсягу завдань – половина від максимальної кількості балів; низький рівень: успішне виконання менше 50% обсягу завдань.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	4			15

4	Опитування за навчальним матеріалом змістового модулю 4 (двічі)	Питання для підготовки: 1. Європейські моделі сталого розвитку сільського господарства в умовах природно-кліматичних змін. 2. Семінар-диспут «Місце ГМО у сільськогосподарському виробництві світу та країн ЄС».	Повне розкриття одного питання оцінюється максимально у 2,5 бали. високий рівень – 2 бали; середній рівень: відповідь надано частково – 1,5 бали; низький рівень – 0,1 бал	5
	Виконання практичних завдань	Практичні завдання: 1. Рольова гра «Ключові «актори» та їх роль в забезпеченні стійкого управління землями сільськогосподарського призначення» (на прикладі Нідерландів). 2. Графоаналітична робота «SWOT аналіз існуючого стану сільськогосподарських земель в Україні (на прикладі громади/фермерського господарства)». 3. Кейс «Загальна аграрна політика (CAP) на прикладі Польщі та Латвії».	За кожне практичне завдання 3 бали. високий рівень: успішне виконання 100% обсягу завдань – максимальна кількість балів; середній рівень: успішне виконання 50% обсягу завдань – половина від максимальної кількості балів; низький рівень: успішне виконання менше 50% обсягу завдань.	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	4			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	16			60

8. Підсумковий семестровий контроль***

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Підсумкове тестування	Теоретичний підсумковий контроль – 2 тестування по 10 балів кожен (після змістових модулів 2 та 4, проводиться онлайн на платформі Moodle за посиланням: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=14100	високий рівень: успішне виконання 100% тестових завдань – 20 балів; середній рівень: успішне виконання 50% тестових завдань – 10 балів; низький рівень: успішне виконання менше 50% тестових завдань.	20
	Навчально-дослідне завдання (груповий проєкт)	Підсумкове навчально-дослідне завдання (груповий проєкт) – підготовка і презентація групового проєкту. Вимоги до навчально-дослідного завдання (проєкту): обсяг – до 10 сторінок А4 (не враховуючи додатки). Шрифт Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал. Презентація групового проєкту мають бути підготовлені в Power Point форматі.	Критерії оцінювання навчально-дослідного завдання (проєкту): 1) Ідея та концепція. Актуальність, оцінка існуючого стану, можливостей впровадження принципів землекористування ЄС – 5 балів; 2) Наявність елементів стратегії: Учасники розробки стратегії. Принципи. Оцінка та її результати. Бачення. Місія. Стратегічні цілі та підцілі. План заходів. Програми плану заходів. Опис програм та джерела фінансування – 8 балів. 4) Оформлення проєкту: дотримання академічних стандартів оформлення (посилання, використання інтелектуальної власності);	20

			графічне/візуальне оформлення – 4 бали; 3) Презентація матеріалу: грамотність викладу, логічна послідовність та культура мовлення – 3 бали.	
Усього за підсумковий семестровий контроль	2			40

9. Рекомендована література

ОСНОВНА

1. Дзяд О. В., Рудік О. М. Спільні політики Європейського Союзу та їх значення для України : навч. посіб. / за заг. ред.: М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого та ін. Київ : Міленіум, 2009. 668 с.
2. Писаренко В.В., Багорка М.О. Стратегічний маркетинг: навч. посіб. Дніпро: Видавець, 2019. 240 с.
3. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів, та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91
4. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади : монографія. Київ : К.І.С., 2006. 398 с.
5. A European Green Deal. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

ДОДАТКОВА:

1. Bondar, Oleksandr. Public administration in the field of land use and protection and state land policy in Ukraine: problems of correlation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Volume 4. Issue 3. P. 22–27.
2. CAP strategic plans. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-strategic-plans_en.
3. EU Land Policy Guidelines. URL: <http://www.foncier-developpement.fr/publication/eu-land-policy-guidelines>.
4. Бондар О. Публічне управління у сфері використання та охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення. *Право України*. 2020. № 5. С. 43–62.
5. Гетьман А.П., Лозо В.І. Правові засади захисту, збереження та поліпшення природних ресурсів у Сьомій екологічній програмі ЄС. *Економіка теорія та право*. 2019. № 612. С. 98–109.
6. Лазарева О.В., Горгоц А.О., Гориславська В.В. Збалансований розвиток землекористування в Європейському Союзі та пріоритети його ведення в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 23. С. 32–37.
7. Третяк А., Третяк В. Курильців Р. Нова парадигма управління земельним ресурсами та землекористуванням. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 10. С. 15–21.
8. Louise Lutikholt. Principles of organic agriculture as formulated by the International Federation of Organic Agriculture Movements. *NJAS: Wageningen journal of life sciences*. 2007. Vol. 54, №4. P. 347–360. DOI: 10.1016/S1573-5214(07)80008-X
9. Карамушка В. Упровадження Україною загальноєвропейської стратегії збереження біологічного і ландшафтної різноманіття: інформаційна підтримка та екологічна освіта. *Освіта і управління*. 2004. Т. 7, № 3-4. С. 37–47.
10. Кобута І. В. Особливості аграрної політики Європейського Союзу. *Економіка АПК*. 2006. № 5. С. 110–118.
11. Мартин А. Г. До питання про вдосконалення методичних засад нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. *Землеустрій і кадастр*. 2012. № 4. С. 21–33. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi38/zemleustriyikadastr2012v4/21.pdf>.
12. Третяк А., Третяк В., Ковалишин О., Третяк Н. Удосконалення методики оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні. *Економіст*. 2016. № 5. С. 38–40.
13. Шпак Г. М. Прикладні аспекти геоуправління в органічному землеробстві. *Збалансоване природокористування*. 2019. № 2. С. 33–41. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2020/scachano/ZP/ZP2019n2/33.pdf>.

14. Клименко Н. А. Біологізація виробництва як шлях зближення економіки та екології. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент та бізнес.* 2010. Вип. 154, ч. 2. С. 112–117.
15. Manuel González De Molina, Daniel Lopez-Garcia. Principles for designing Agroecology-based Local (territorial) Agri-food Systems: a critical revision. *Agroecology and Sustainable Food Systems.* 2021. Vol. 45, № 7. P. 1050–1082.
16. Eernstman N., Wals A.E.J. Interfacing knowledge systems: introducing certified organic agriculture in a tribal society. *NJAS: Wageningen Journal of Life Sciences.* 2009. Vol. 56, № 4. P. 375-390.
17. Verhoog H., Lammerts Van Bueren E.T., Matze M., Baars T. The value of 'naturalness' in organic agriculture. *NJAS: Wageningen Journal of Life Sciences.* 2007. Vol. 54, № 4. P. 333-345.
18. Волков В.П. , Полякова І. О., Лях В.О. Європейський досвід збереження родючості ґрунтів сільськогосподарського призначення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2020. № 3 (26). С. 121-126
19. Бондар О.Г., Полякова І. О., Лях В.О. Державна підтримка органічного сільського господарства в Україні за досвідом ЄС. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2020. №3 (69). С. 18-23.
20. Бібікова Н. Принципи органічного агровиробництва: сутність і шляхи реалізації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка.* 2017. Вип. 1. С. 49–58. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/nvuzhgunecon2017n1/49.pdf>.
21. Kikab M.C., Claassenb G.D.H., Meuwissena M.P.M., Smitc A.B., SaatkampaH.W. Actorana lysisfor sustainable soilmanagement – A casestudyfromthe Netherlands. URL:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264837721002143>.
22. CAP strategic plans. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-strategic-plans_en.
23. INSPIA. URL: <https://inspia-europe.eu/>.
24. Grunig R., Kuhn R. The strategy planning process: analyses, options, projects. URL: https://www.academia.edu/26249830/The_Strategy_Planning_Process.
25. Kaareem M.A. Strategic planning for agricultural development URL: <https://www.manage.gov.in/studymaterial/SREP-P1.pdf>.
26. Бігдан О. В. Теоретичні аспекти екологізації сільськогосподарського виробництва. *Економіка АПК.* 2012. № 10. С. 46–51.
27. Бурляй А. П., Бурляй О. Л. Зарубіжний досвід екологізації сільського господарства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2019. № 2(19). С. 61–71. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2018/skachano/CE/CE2019n19/61.pdf>.

Інформаційні джерела:

Сторінка курсу в системі Moodle (<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=14100>).